86. Perjantaina 18 päivänä kesäkuuta 1993

kello 14.40

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinolain muuttamisesta 2056

Hallituksen esitys n:o 83
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 1

2) Ehdotukset laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 63
Lakivaliokunnan mietintö n:o 12

3) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta 2057

Hallituksen esitys n:o 320/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27

4) Ehdotukset laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 42
Lakialoite n:o 18/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 77, 115, 116, 125, 130, 148, 149 ja 158/1991 vp, 36/1992 vp sekä 41
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28

Ainoa käsittely:

5) Muistutus valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta 2058

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8

S.

Kolmas käsittely:

6) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta 2069

Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24

7) Ehdotus laiksi kuntien kantokykyluokituksen toimittamisesta vuosiksi 1994 ja 1995 ..... „

Hallituksen esitys n:o 64
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

8) Ehdotus laiksi julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä 2070

Hallituksen esitys n:o 52
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 14

9) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 85
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 7

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta (PNE 4/1992 vp) 2071

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä toinen varapuhemies Pesälä ja ed. Ranta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinolain muuttamisesta

Jatkettu toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 83
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 1, josta ilmenee, että suuri valiokunta on asian käsiteltyään ehdottanut lakiehdotuksen 18 a §:n hyväksyttäväksi maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä ehdotetussa muodossa. Eduskunnan on nyt päätettävä, hyväksyykö se suuren valiokunnan ehdotuksen vai pysyykö se aikaisemmassa päätöksessään.

Keskustelu:

Ed. Zyskowicz: Arvoisa herra puhemies! Me kaikki täällä salissa tiedämme, että työ eduskunnassa perustuu osaltaan hallituspuolueiden eduskuntaryhmien hyvään keskinäiseen yhteistyöhön riippumatta siitä, mikä hallituskoalitio kulloinkin maassa on.

Maa- ja metsätalousvaliokunnassa tähän lakiesitykseen tehtiin eräitä muutoksia, jotka kaikilta osin eivät tyydyttäneet kokoomuksen eduskuntaryhmää. Tämä johti siihen, että kokoomuksen ja keskustan eduskuntaryhmien edustajien kesken tänä aamuna käytiin neuvonpitoa asioista, ja tuossa yhteydessä löysimme yhteisymmärryksen siitä, miten syntynyt tilanne tässä vaiheessa pyritään ratkaisemaan.

Tuo yhteisymmärrys piti sisällään sen, että lakiin valiokunnassa lisätty 18 a § laista poistetaan. Tämän mukaisen esityksen tein, ja eduskunta siihen yhtyi edellisessä istunnossa. Kun nyt suuri valiokunta on ollut yhtymättä eduskunnan tekemään päätökseen, on suuren valiokunnan ratkaisua pakko hämmästellä, ratkaisua joka siellä on syntynyt mm. keskustan eduskuntaryhmän edustajien äänin.

Tässä yhteydessä vetoan teihin, keskustan edustajat, että edelleenkin jatkaisimme hyvässä yhteisymmärryksessä asioiden hoitoa, ja totean, että muuta mahdollisuutta ei ole, mikäli aiomme jatkossakin hoitaa yhdessä asioita, aiomme jatkossakin olla samassa hallituksessa ja aiomme jatkossa täällä eduskunnassa tukea tuon hallituksen politiikkaa.

Herra puhemies! Edellä olevan pohjalta ehdotan, että eduskunta pysyisi siinä ratkaisussa, jonka se tämän asian osalta edellisessä istunnossa teki.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Kannatan ed. Zyskowiczin ehdotusta ja totean, että maatalousvaliokunnan 18 a §:n muotoilu ei ole kovin hyvä. Lainojen myöntäminen jätetään riippumaan asetuksen antamisesta. Kyllä mielestäni tämä on sellainen asia, joka eduskunnan täytyy kyetä tässä yhteydessä ratkaisemaan. Se ratkaisu, joka sovittiin hallitusryhmien kesken eli että uusi 18 a § poistetaan, on mielestäni tarkoituksenmukainen ja hyvä ratkaisu kaikkien kannalta. Toivon, että eduskunta voi hyväksyä ed. Zyskowiczin tekemän esityksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Zyskowicz ed. Sasin kannattamana ehdottanut, että eduskunta päättäisi pysyä aikaisemmassa päätöksessään.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on eduskunta päättänyt pysyä aikaisemmassa päätöksessään.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 64 jaa- ja 82 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 52. (Ään. 10)

Eduskunta on päättänyt pysyä aikaisemmassa päätöksessään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 63
Lakivaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jäl-

keen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 3—7 §, 3 §:n edellä oleva väliotsikko, 8 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 9—14 §, 9 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 15—21 § ja 15 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 80 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 58 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 320/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 25 a, 42 a, 52, 61 a, 70, 87 ja 128 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 42
Lakialoite n:o 18/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 77, 115, 116, 125, 130, 148, 149 ja 158/1991 vp, 36/1992 vp sekä 41
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 ja 5 a § hyväksytään keskustelutta.

6 §

Keskustelu:

Ed. Apukka: Herra puhemies! Ehdotan, että 6 § saa sen muodon kuin on vastalauseessa.

Ed. Backman: Herra puhemies! Kannatan ed. Apukan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Apukka ed. Backmanin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Apukan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 74 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 64. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

6 b §

Keskustelu:

Ed. Apukka: Herra puhemies! Ehdotan, että 6 b § saa sen muodon kuin vastalauseessa, mikä tarkoittaa sitä, että ammattimaisessa liikenteessä olevat pakettiautot vapautetaan verosta kokonaan ja yleinen pakettiautojen veroprosentti on 25.

Ed. Backman: Herra puhemies! Kannatan ed. Apukan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Apukka ed. Backmanin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Apukan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 67 ei-ääntä; poissa 55. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

7, 8, 12, 13, 13 a, 14, 17, 18, 20 ja 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Muistutus valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta

Ainoa käsittely
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Perustuslakivaliokunnan annettua mietinnössään n:o 8 lausuntonsa entisen ulkoasiainministerin Väyrysen virkatoimen lainvastaisuudesta on eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 6 §:n mukaan eduskunnan vallassa päättää, onko entinen ulkoasiainministeri Väyrynen pantava syytteeseen valtakunnanoikeudessa sanotun lain mukaan vai onko asia raukeava. Jos eduskunta ei suorastaan päätä, että asia on raukeava, on entistä ulkoasiainministeriä Väyrystä kehotettava antamaan eduskunnalle kirjallinen tai suullinen selitys, joka on annettava kymmenen päivän kuluessa tiedon saamisesta.

Eduskunta voi siis asian käsittelyn tässä vaiheessa päättää, että käsiteltävänä oleva asia raukeaa. Muussa tapauksessa eduskunnan on kehotettava entistä ulkoasiainministeriä Väyrystä antamaan eduskunnalle edellä mainitun vastuunalaisuuslain 6 §:n 2 momentissa säädetty kirjallinen tai suullinen selitys asiassa.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 62 §:n säännöksestä, jonka mukaan edustaja saa häntä henkilökohtaisesti koskevassa asiassa olla mukana keskustelemassa, mutta ei päätöstä tekemässä.

Keskustelu:

Ed. Niinistö: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunta on käsitellyt ed. Lahtisen ja neljän muun edustajan kuluvan vuoden huhtikuun 27 päivänä päivätyn kirjelmän, joka sisältää muistutuksen entisen ulkoasiainministeri Paavo Väyrysen virkatoimien lainvastaisuudesta. Tämän muistutuksen johdosta Väyryselle on varattu tilaisuus antaa selvityksensä valiokunnalle, jonka selvityksen Väyrynen on kirjallisesti määräajassa antanut.

Muistutus jakautuu asiallisesti kahteen eri kohtaan. Molemmat koskevat suoritettuja valuuttaratkaisuja: toinen vuoden 91 marraskuun kellutusta ja sen jälkeistä devalvaatiota ja toinen vuoden 92 syyskuun kellutuspäätöstä. Muistutusväitteen mukaan näistä molemmista ratkaisuista oli etukäteen kulkeutunut tietoa, niin että yleisesti on ollut puhetta tehtävistä ratkaisuista. Edelleen muistutus- väitteen mukaan näitä puheita olisi osaltaan ollut levittämässä ulkoasiainministeri Väyrynen.

Mitä ensiksi tulee jälkimmäiseen tapahtumaan, vuoden 92 syyskuun tapahtumiin, niin muistutuskirjelmässä eikä myöskään muistutuksen ensimmäistä allekirjoittajaa kuultaessa tullut ilmi mitään sellaista, joka olisi viitannut ulkoasiainministeri Väyrysen rooliin asiassa. Kun ei ole väitettykään, että Väyrynen tässä kohtaa olisi menetellyt virheellisesti, valiokunta on tältä osin jättänyt muistutuksen kokonaan tutkimatta.

Mitä sitten tulee marraskuun 91 tapahtumiin, niin valiokunta on selvittänyt eräitä ajankohtia. Ensinnäkin yleisesti on todettava, että pitkin tuota syksyä kiihtyvällä vauhdilla marraskuussa epäilyt ja puheet devalvoinnin mahdollisuudesta olivat varsin yleisiä.

Muistutuskirjelmän mukaan Yhdysvalloissa on käyty marraskuun 13 päivänä kello 17.30 paikkeilla Suomen aikaa puhelinkeskustelu, jossa kahden yksityishenkilön välisessä puhelinkeskustelussa on väitetty, että ministeri Väryseltä saadun tiedon mukaan Suomessa devalvoidaan. Kun tätä aikamäärää verrataan niihin selvityksiin, joita valiokunta on hankkinut devalvaatiopäätöksestä, tuo puhelinkeskustelu on käyty iiki vuorokautta ennen ennen kuin Väyrysellä on ollut mahdollisuuksia tulla tietämään silloin tehdystä devalvaatiopäätöksestä. Näin ollen valiokunta päätyi siihen lopputulokseen, että ministeri Väyrynen ei ole tässä asiassa menetellyt virheellisesti tai lainvastaisesti. Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, ehdotan, että eduskunta suorastaan päättäisi, että asia on raukeava.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minulla ei ole tähän asiaan kovin paljon sanottavaa. Sen olisi voinut sanoa paikaltaankin, mutta kun jännittää niin mahdottomasti, kun puhemies alkaa käydä nuijansa kanssa rauhattomaksi, niin minä tulin puhujakorokkeelle.

Pidän itsestään selvänä, että valuuttakurssimuutoksiin liittyen on liikkunut sisäpiiritietoja, joiden perusteella on käsitelty satojamiljoonia, ehkä miljardejakin, rahaa ja joista on sisäpiiritiedon saaneille kertynyt merkittäviä voittoja. Tämä on kuitenkin olettamus ja perustuu tietyllä tavalla elävän elämän käsitykseen. Näin on ja näin tulee aina varmasti olemaan.

Tässä tapauksessa ainoa, joka on joutunut tietyllä tavalla listalle, on ministeri Väyrynen. Onko siihen ollut aihetta vai ei vai onko kysymyksessä poliittinen ajojahti, sitäkään en tiedä. Joka tapauksessa perustuslakivaliokunta on asiaa selvitellyt. Mitä tulee sitten valiokunnan mietintöön, niin on todettava sitä sen enempää arvostelematta, että tällainen tutkinta ilman, että siihen liittyy poliisitutkijat, on tavattoman köykäinen. Se on ihan selvä asia. Sitä kuvastaa myös valiokunnan mietinnön sisältö. Se on pintaliitoa, jossa ei ole kovin syvällisesti voitu asioihin pureutua. Siitä huolimatta, herra puhemies, minä olen samaa mieltä kuin ed. Niinistö aikaisemmin lausui. Ei ole olemassa mitään sellaista näyttöä tämän valiokunnan mietinnön ja tutkimusten perusteella, jonka johdosta pitäisi valtakunnanoikeus kutsua koolle ja eduskunta tekisi päätöksen, jossa valtakunnanoikeus lopullisesti tutkisi nyt käsiteltävänä olevan asian.

Se minua vähän harmittaa, että ministeri Väyrynen ei ole paikalla sillä tavalla kuin entinen ministeri Juhantalo selkärankaisesti ja myös keskusteluun osaa ottaen oli. Ehkä Väyrysellä on omat syynsä tähän. Mutta olen sitä mieltä, että kun keskustellaan tällaisesta asiasta eduskunnassa, niin keskustelun keskushenkilön pitäisi olla aina paikalla. Se antaa selkärankaisen kuvan, aivan sillä tavalla kuin Juhantalo täällä oli ja vastaili ja sillä tavalla. Ei pidä pelätä eduskunnan käsittelyä näissä asioissa. (Min. Pekkarinen: Kaikkea kanssa!)

Mutta yksi asia tässä on, ed. Niinistö. Minä olen samaa mieltä tämän sisällön ja lopputuloksen kanssa, mitä tulee eduskuntakäsittelyyn. Mutta neljännen sivun toinen kokonainen kappale, siinä lukee: "Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta katsoo, että siinä vaiheessa kun mainittu puhelu Marttilan ja Kourin välillä käytiin marraskuun 13 päivänä 1991, silloisella ulkoasiainministeri Paavo Väyrysellä ei ole voinut olla tosiasioihin pohjautuvaa tietoa siitä, että seuraavina päivinä tehdään päätöksiä markan ulkoisesta arvosta." Tällaista ei usko Saimaan sällitkään, tämäntyyppistä lausumaa. Kun liikutaan kokeneena ministerinä ministeripiireissä ja päätökset eivät koskaan tule yhtäkkiä tässä ja noin, kyllä Väyrysellä on voinut olla tätä tietoa, mutta se ei ole ollenkaan varmaa. (Ed. Kekkonen: Sehän lukee tässä paperissa!) — Minä osaan lukea, ed. Kekkonen, täsmälleen ja tiedän, mitä tämä myös tarkoittaa.

Yleensä päädytään siihen, että ei ole ollut olemassa näyttöä siitä, että ministeri Väyrysellä olisi ollut tällaista tietoa, eikä myöskään siitä, että näin ja näin olisi tapahtunut. Te ette tiedä sitä perustuslakivaliokunnassa noilla tutkimuksilla, onko Väyrysellä ollut tietoa vai ei ja onko hänellä voinut olla tietoa vai ei. Siitä tässä kappaleessa on kysymys. Tämä lausuma on väärin laadittu jälleen perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Siitä huolimatta, niin kuin sanoin, olen täsmälleen samaa mieltä lopputuloksesta ja Väyrysen maine tässä asiassa, toivon mukaan, sen mukaan kuin on tutkittu, tämän aika köykäisen tutkimuksen perusteella, tulee kerta heitolla puhdistettua ja sillä siisti. Mutta tämä perustelu, yhteenveto, se on vääräsisältöinen. Siitä olen tätä mieltä. (Ed. Laine: Kilpailijan puheenvuoro!) — Ei varmaankaan.

Ed. Lahtinen: Herra puhemies! Kun perustuslakivaliokunta on kerran mietinnössään todennut, ettei ministeri Väyrysellä ole voinut olla tosiasioihin perustuvaa tietoa devalvoinnin ajankohdasta, niin siihen kai on tyytyminen.

Minua kyllä vähän harmittaa sama asia kuin ed. Aittoniemeä, ettei tämän asian tiimoilta ole millään konstilla saatu aikaan viranomaisselvitystä, poliisitutkimusta. Se ei olisi välttämättä kohdistunut ministeri Väyryseen negatiivisesti, vaan olisi voinut tuoda sieltä taustalta jotain muuta esille. Nimittäin Suomenmaassa näiden valuuttaratkaisujen yhteydessä on joka tapauksessa lähtenyt miljardeja markkoja ulkomaille. On kovin sinisilmäistä ajatella, että jollakin on ollut vain hyvä tuuri. Minä väitän, että jollakin on ollut tietoa, ulkomaisilla sijoittajilla. Ja jollei heillä ole ollut tietoa, milloin tapahtuu, niin heillä on ollut kykyä ja taitoa järjestää se, milloin Suomen markka romahtaa. Mutta tähän mietintöön liittyen, olkoon asia tälleen.

Ed. A l h o: Arvoisa puhemies! Kannatan puheenjohtaja Niinistön tekemää ehdotusta siitä, että asia ei johda enempiin toimenpiteisiin.

Haluaisin sanoa myös ed. Lahtiselle sen, että kun kysymys on tällä kertaa eduskunnan oikeudesta tarkastaa ministerien toimien lainmukaisuutta, mielestäni mitään muuta mahdollisuutta kuin se, mihin perustuslakivaliokunta on päätynyt, ei ole ollutkaan olemassa. Mutta tämäkin tapaus jälleen kerran alleviivaa sitä, että meillä tulisi olla eduskunnassa mahdollisuus poliittisia vastuukysymyksiä selvitellä muullakin tavoin kuin ministerivastuumenettelyn kautta. Kun nyt eduskunnassa on monia muitakin työhön liittyviä uudistuksia vireillä, mm. kyselyinstituution kehittäminen, olisi paikallaan myös miettiä sitä, miten tämäntyyppisiä poliittiseen vastuuseen liittyviä selvitystehtäviä eduskunnassa voitaisiin tehdä ilman, että ne johtavat tällaiseen menettelyyn, joka edellisessä tapauksessa, Juhantalon kohdalla, todettiin kohtuuttoman raskaaksi ja mutkikkaaksi.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on kahdessa puheenvuorossa kiinnitetty huomiota siihen, että ei ole järjestetty laajoja tutkimuksia. Sellaisia tutkimuksia ei ole järjestetty, koska ensinnäkin perustuslakivaliokunta pysyttelee sille tehdyn muistutuksen aihepiirissä ja toiseksi, jos ajatellaan poliisitutkimuksia, niissä pitää ylittyä sellainen kynnys kuin että on syytä epäillä. Tällaista syytä epäillä, joka laukaisisi tuon kynnyksen, ei valiokunnan mielestä ollut olemassa.

Mitä tulee mietinnön sivuun 4, olen sitä mieltä, että mietintö on aivan oikein kirjoitettu. Sillä siis tarkoitetaan, että Väyrynen ei ole saattanut tietää devalvaatioratkaisusta edellisenä päivänä. Se johtuu vain siitä, että devalvaation ratkaisijat ovat itse kertoneet, että hekään eivät siitä tienneet. Sen vuoksi me rohkenimme tehdä tämän johtopäätöksen.

Ed. V. L a u k k a n e n: Arvoisa herra puhemies! Aivan samasta syystä kuin tämä kokeneempi valtiopäivämies Pohjois-Hämeestä, että vähän jännittää, tulen tänne eteen, että saan rauhassa kaksi minuuttia puhua. Haluaisin aivan lyhyesti sanoa, että kiinnitin täsmälleen samaan asiaankin kaiken lisäksi huomiota kuin ed. Aittoniemi ja tämän aivan itsenäisesti. Nimittäin on tämä toki mielenkiintoinen väite ja ikään kuin puhdistus tässä asiassa, että Väyrysellä ei ole voinut olla tosiasioihin pohjautuvaa tietoa siitä, että seuraavina päivinä tehdään päätöksiä markan ulkoisesta arvosta. Minusta tämä ei tietenkään ole ratkaiseva kriteeri tässä kysymyksessä, vaan mielenkiintoista varmasti tänäkin päivänä olisi saada selville, mitä tietoa todellisuudessa on ollut ennen devalvaatiota. Ei ole välttämätöntä tietää, että huomenna kello 14.36 tapahtuu devalvaatio. Se tieto ei ole niinkään relevanttia kuin sellaiset sisäpiirin tiedot, joiden avulla voidaan hyvin merkittävällä tavalla ennakoida markan devalvoitumista.

Jos puhutaan markkinavoimista, niin markkinavoimillehan riittää pelkästään heidän oma tietonsa, että huomenna alkaa valuutta paeta maasta ja sillä ennakoidaan sitä, että ylihuomenna markka devalvoituu. Jos tällainen tieto kulkee laidasta laitaan suurpääoman liikuttelijoiden välillä, sehän ei tietenkään ole mitään laitonta tietoa sinänsä. Vaikka Väyrynen olisi tällaista tietoa ollut levittämässä, niin sekään ei olisi laitonta.

Mutta minusta ainoa merkittävä asia Väyrysen kannalta tietenkin olisi, onko hänellä mahdollisesti ollut jotakin sellaista tietoa, joka ikään kuin sisäpiiritietona on olennaisesti lisännyt sitä todennäköisyyttä, että devalvoituminen tapahtuu. Se on aivan eri asia kuin täysin strikti, varma tieto siitä, että näin tapahtuu. Tässä suhteessa tämä selvitys on aivan plus miinus nolla, koska ei ole huolellista, seikkaperäistä tarkastelua niistä yksittäisistä indisioista, jotka viittaisivat tulevaan devalvaatioon ja siihen, mitä kautta ne tiedot ovat levinneet, koska siitä on sinänsä selvästi näyttöä, että todella monet tahot ovat ennakoineet tämän devalvaation todella jo siihen aikaan, kun varsinaista päätöstä devalvaatiosta ei vielä ollut tehty.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Tämä edustajien Lahtinen, Aittoniemi ja V. Laukkanen esille nostama kysymys vaatii ilmeisesti edelleen selittämistä. Nimittäin neljännellä sivulla ensimmäisessä kokonaisessa kappaleessa on perusasia selvitetty ensimmäisessä virkkeessä: "Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen Pankki ei käynyt etukäteen neuvotteluja valtioneuvoston kanssa devalvaation suuruudesta tai ajankohdasta." Tämän ovat valiokunnalle kertoneet valtiovarainministeri Viinanen ja entinen pääjohtaja Kullberg.

Juuri tähän seikkaan viitataan kysymyksiä aiheuttaneessa virkkeessä: "Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta katsoo, että Väyrysellä ei voinut olla tosiasioihin pohjautuvaa tietoa siitä, että seuraavana päivänä tehdään päätöksiä markan ulkoisesta arvosta." Tämä on suora päättelyketju siitä, mitä nämä virallisesta devalvaatiopäätöksenteosta vastuulliset henkilöt sekä Suomen Pankin että hallituksen puolelta kertoivat ja tiesivät.

Kokonaan toinen asia on sitten se, että koko syksyn 91 ministeri Väyrynen ja suuri osa Suomen keskustan keskeisistä johtohenkilöistä ajoi devalvaatiota. Se kantaa tietysti poliittisen vastuun niistä pyrkimyksistään. Myöhemmin saattaa ilmetä, että on ollut laajaa yhteistyötä joidenkin pankkiryhmien ja joidenkin yritysten rahoituspäälliköiden välillä ja tietoista pyrkimystä painostaa Suomen markka sellaiseen jamaan, että kelluttaminen ja sittemmin devalvaatio käy välttämättömäksi. Tämä on tosiaankin poliittisen vastuun alaa eikä oikeudellista ministerinvastuuta.

Edelleen tuosta todistelusta, joka perustuslakivaliokunnassa on saatu. Siitä keskeisestä lenkistä, joka olisi tarvittu ed. Lahtisen muistutuskirjelmän viemiseksi eteenpäin, nimittäin että olisi tullut näyttöä Kourin ja Marttilan välisestä tiedonvälityksestä siten, että Väyrynen olisi esimerkiksi Kourille kertonut devalvaation olevan tulossa ja mahdollisesti prosenttimääriäkin, perustuslakivaliokunta sai Pentti Kourin kirjallisen vakuutuksen tai lausunnon. Suora lainaus siitä suomennoksesta kuuluu seuraavasti, Kouri kertoo: "En ollut yhteydessä Paavo Väyryseen markan devalvoimista 14. marraskuuta 1991 edeltävinä päivinä. Sen vuoksi en saanut enkä ole voinut välittää mitään tietoa Väyryseltä kenellekään."

Tätähän tietysti voisi, niin kuin ed. Aittoniemi esitti, lähteä poliisitutkinnalla selvittämään, onko tällaisia puhelinyhteyksiä ollut tai ei. Se ei ole tämän ministerivastuun kannalta olennaista. Aika selvää olisi tässä tilanteessa, että myöskään poliisitutkinta ei olisi lisäselvitystä tuonut. Yleensäkin täytyy ed. Aittoniemelle huomauttaa se hänenkin varmaan tietämänsä asia, että on myös huonoja poliisitutkintoja ja esitutkintoja, jotka eivät tuo lisävalaistusta asiaan.

Tästä devalvaatioprosessista poliittisena tapahtumainkulkuna syksyllä 91 voisi vielä lisätä pari sanaa. Ministeri Viinasen muistelmakirjassa kerrotaan jo tuota marraskuista tapahtumavaihetta edeltäneistä markan heilutuspyrkimyksistä ja siitä, että maakunnissa oli levitelty jo tarkkaa tietoa devalvoimisprosentin määrästä ja ajankohdasta. Tämä on tullut muissakin yhteyksissä esille, ja myös ed. Lahtinen on siihen viitannut. Kun tällaista tietoista pyrkimystä devalvaation toteuttamiseen oli, siihen liittyi yllättävän laajoja tällaisia prosesseja. Hyvin laajoihin piireihin levitettiin huhuja ilmeisen organisoidusti. Voidaan sanoa, että nämä toimet, yhteiset projektit, johtivat sitten tähän tulokseenkin. Kun markkaa aikansa heiluteltiin ja sinänsä tietysti perusteluna oli se, että maan talouden tila heikkeni, niin ajauduttiin sellaiseen tilanteeseen, että markan puolustaminen ei ollut mahdollista.

Myöhempi historiankirjoitus varmaan kertoo lisää näistä taustalla toimineista henkilöistä ja tahoista. Toivottavasti mahdollisimman paljon paljastuu jo ennen tulevia vaaleja, jotta tämä poliittinen vastuu toteutuisi täydessä määrässä.

Ed. M. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Kuka tiesi ja mitä? Tämä kysymyshän nyt kiteytyy ed. Lahtisen ja muiden tekemään muistutukseen erityisesti 13. päivänä käydyn puhelinkeskustelun osalta.

Jos hieman palautetaan tuon päivän tapahtumia mieleen, ei tarvitse, ed. Lahtinen, osata muuta kuin lukea Helsingin Sanomia tai kuunnella radiota tai katsoa televisiota tai ammattimiehenä avata Reuterin ruutu, joka tiesi, minkälaisessa kaaoksessa rahamarkkinat Suomessa tuolloin olivat. Se ei ollut kenellekään yllätys. Koko ilmapiiri oli täynnä huhuja, täynnä spekulaatioita ja oli itse asiassa tällaisena jatkunut jo useita viikkoja. Sitä spekulaatiota, ed. Koskinen, eivät ruokkineet vain eräät keskustaministerit, sitä ruokittiin kaikista poliittisista ryhmistä ja hyvin voimakkaasti ja väkevästi myös SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen taholta. Tämä on nyt todellakin toinen poliittinen sivujuonne nyt käsiteltävänä olevaan asiaan, mutta

on hyvin olennaista kertoa kehys, kun mietitään, kuka tiesi ja mitä.

Seuraavana päivänä iltapäivällähän tehtiin kellutuspäätös muodollisesti kello 15.08, josta pääministeri ja valtiovarainministeri saivat jälkikäteen tiedon eduskuntaan, ja lopullinen devalvaatiopäätös sitten 15.11. puolen päivän maissa Suomen Pankin johtokunnan esityksen pohjalta. Eli devalvaatioon ajauduttiin markkinatilanteen ja markkinoiden toiminnan johdosta. Luulisi tämän ainakin markkinataloutta kannattavien puolueiden jäsenten ymmärtävän. Markkinat toimivat ja selättivät komeasti Suomen Pankin johtokunnan sekä myös poliittisen hallituksen.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan muutamalla sanalla käsitellä myös tämän muistutusjärjestelmän periaatteellista luonnetta. Jos todellakin muistutuksenteon kynnys on niin hatarien faktojen pohjalla kuin tässä muistutuksessa, jos muistutuksiin ryhdytään erilaisten puhelinsoittojen, ilmiantojen, keskustelujen ja huhupuheiden pohjalta, koko muistutusmenettely on vaarassa menettää todellakin sille kuuluvan arvonsa. Minusta muistutusmenettely on järeä poliittinen ase, joka parhaimmillaan tai pahimmillaan saattaa johtaa ministerivastuulain mukaisesti valtakunnanoikeuteen. Minusta sellaisena se täytyy säilyttää ja varata muistutusmenettely todella suuria, vakavia huomautuksia varten. Muussa tapauksessa, jos tämä kynnys menee kovin alas, näitä käsitellään täällä joka viikko ja silloin seuraa myös se, että muistutukselle tulee eräällä tavalla poliittisen lyömäaseen luonne.

Ed. Alho aikaisemmin jo tänään käyttämässään vastauspuheenvuorossa kaipaili koko tämän muistutusinstituution uudelleenarviointia ja pohdintaa. Siihen arviointiin on tavattoman helppo yhtyä. Itse Juhantalon tapauksen yhteydessä katsoin, että muistuttajien määrää voitaisiin nostaa 5:stä 20:een, joka on sama kuin välikysymyksen tekijöiden määrä. Se olisi omiaan myös karsimaan aiheettomia muistutuksia ja pakottaa myös muistutuksen tekijät tarkemmin kuin tässä tapauksessa pohtimaan muistutuksen sisältöä ja myös koko tätä käsittelyprosessia.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Haluan vielä todeta sen ja toistan sen, että minunkaan mielestäni asia ei anna mitään aihetta tämän pidempään käsittelyyn kuin täällä on suoritettu.

Mutta minä huomautan siitä, että marraskuussa 91 jokainen asioihin perehtynyt kansanedustaja ja kansalainen tiesi varmuudella, että devalvaatio tulee tapahtumaan. Mikä se on seuraavista päivistä, on toinen asia, mutta tämä asia juuri, minä viittasin tähän kappaleeseen perustuslakivaliokunnan mietinnössä, olisi pitänyt näin tärkeässä asiassa näin tärkeän valiokunnan muotoilla toisin. Minä kohdistan ainoastaan tähän muotoiluun arvosteluni. Kun tällainen yleinen tietoisuus on ollut silloin olemassa, se jo tietyllä tavalla vesittää väitettä Väyrystä vastaan, koska jokainen meistäkin varmasti arvasi, että devalvaatio tulee seuraavina päivinä. Tilanne oli silloin sellainen. Kysymys on siitä, että perustuslakivaliokunnan olisi pitänyt lausua se selkeästi ja tarkasti, tarkkaan miettiä tuo kohta, jossa se on vetänyt näkemyksensä yhteen. Siihen kohdistin ainoastaan tämän arvosteluni, ja minulla on oikeus arvostella sitä enkä muuta kantaani siltä osin asiassa, mutta siis tämä asia sellaisenaan on täysin selvä.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Tässä salissa tehtiin kesäkuun alussa vuonna 1991 erittäin suuri virhe, kun Suomen markan arvo liitettiin ecuun siinä yhteydessä devalvoimatta. Se oli tilanne, jossa markka oli yliarvostettu ja jossa oli harjoitettu vahvan markan politiikkaa. Se oli tilanne, josta lähtivät liikkeelle spekulaatiot markan kurssin muuttamisesta. Niin sanotuissa sisäpiireissä oltiin sangen yleisesti sen päätöksen yhteydessä sitä mieltä, että nyt tehtiin virhe. Huolimatta siitä, että monet tiesivät, että nyt tehtiin virhe, he äänestivät tässä salissa virheen puolesta.

Se oli tilanne, jossa olisi pitänyt muuttaa markan arvoa, ja ehkä jonkinlaista sisäpiirin tietoa on se, että siinä yhteydessä pari Suomen Pankin johtokunnan jäsentäkin oli markan devalvoimisen kannalla. Tätä tietoa nyt ei ehkä välttämättä ole aikaisemmin ollut julkisuudessa. (Ed. M. Laukkanen: Kertokaa, ketkä!) Ollila ei ollut ja Ollila on yksi suuri vaikuttaja keskustan kantaan, jonka mukaan silloin keskusta oli tekemässä tätä virhettä. Siis oli olemassa markan yliarvostus, joka oli todellinen. Sitten kun lähdettiin elämään tämän ratkaisun ja väärän valuuttakurssin kanssa, oli selvää, että elävä elämä oli toimiva siihen suuntaan, että markkinoilla määrättäisiin markalle todellisempi kurssi.

On muistettava, että siinä tilanteessa oli paljon vanhoja voimia, jotka vaikuttivat kitkan tavoin markkinoilla, ja sinipunahallituksen rahapolitiikka oli yksi niitä onnettomuuksia, joita

tämä maa joutui maksamaan vielä pitkälti sen hallitusyhteistyön hajoamisen jälkeen. (Ed. Vähänäkki: Väyrynen ei kuitenkaan ollut siinä hallituksessa!)

Haluan sanoa, että markkinoilla oli koko sen syksyn ajan, jonka lopuksi devalvoitiin, huomattava määrä vääriä signaaleja siitä, mitä viranomaiset olivat tekemässä. Itsekin jouduin viikoittain tekemisiin absurdien ja hyvin väärien signaalien kanssa, joissa väitettiin pankkivaltuusmiesten tekevän sitä tai tätä, tehneen sitä tai tätä. Ne olivat vääriä signaaleja, ja siinä mielessä yhteiskunta oli täynnä väärää tietoa.

Sitten mitä tulee siihen poliittiseen vastuuseen, niin minä haluan henkilökohtaisesti tulla liitetyksi devalvaatiosyyllisten joukkoon, enkä haluaisi ainoastaan Väyryselle antaa kunniaa devalvaatiosta. Sehän oli oikea ja johdonmukainen ratkaisu. Niin piti tehdä, ja sitä pitää puolustaa, että niin tehtiin, sen takia että markan kurssi oli väärä. Poliittinen vastuu siitä asiasta on hyvin kunniakas kantaa huolimatta siitä, että sillä päätöksellä on ollut tietysti myös kielteisiä seurauksia. Se oli ainoa mahdollinen, jolla tätä maata voitiin ylipäätään saada elämään yhdessä ulkomaiden kanssa käytävän kaupankäynnin säilyttämiseksi.

Sitten jos puhumme tarkalleen ottaen niistä tapahtumista, mitä silloin tapahtui, kun tosiasiallisesti devalvoitiin, niin silloinhan oli pari huomattavaa harhautusoperaatiota, jos, ed. Lahtinen, ajattelemme asiaa siitä näkökulmasta, että tarkka päivä ja tarkka prosentti oli tiedossa. Sen päivän aamuna valtiovarainministeri Viinanen suoritti upean harhautuksen lyödessään televisiokameroiden edessä tuhat markkaa vetoa siitä, että ei devalvoida. Jos valtioneuvostolla olisi ollut tietoa siitä, että iltapäivällä devalvoidaan, niin minä luulen, että ministeri Viinanen oman poliittisen uskottavuutensa säilyttämiseksi olisi toiminut toisin kuin hän sinä aamuna toimi. Mutta jos tämä on salajuoni ja harhautusoperaatio, niin se onnistui täydellisesti.

Toinen harhautusoperaatio oli sitten pankkivaltuuston toiminta, jossa nostettiin korkoja kymmeniin prosentteihin, siis aiheutettiin tietoisesti Suomen Pankille kurssitappioita mahdollisen devalvaation tullessa, siis toimittiin juuri päinvastoin kuin siinä tilanteessa pitäisi tehdä. Ilmeisesti, ed. Lahtinen, tämäkin oli harhautusoperaatio, että annettiin rahaa palaa oikein hurjia määriä vielä saman päivän aamuna, jolloin ajankohta ja prosentti olisi ollut tiedossa. Sellaiseksi devalvaatiosyylliseksi minä en julistaudu, että niin olisimme suostuneet harhauttamaan suomalaista yhteiskuntaa ja ulkomaisia sijoittajia.

Kyllä tämä ratkaisu, joka tehtiin, oli ennakoimaton, vielä aamulla ennakoimaton, eikä siitä Väyrysellä ole voinut olla tietoa edellisenä päivänä. Ei ole voinut olla tietoa, ja siinä mielessä valiokunnan mietintö on oikeassa tässä kysymyksessä. Ei siihen poliisitutkintaa tarvita vaan tervettä järkeä ja vähän markkinavoimien tuntemusta myös siinä tilanteessa. Siis tilanne oli sen tyyppinen, että kukaan ei voinut ennakoida, mitä niinä päivinä tapahtuisi, ei Väyrynen sen paremmin kuin kukaan muukaan.

Minä väitän, että Suomen Pankin johtokunta toimi erinomaisen johdonmukaisesti valitsemansa väärän linjan puolesta. Sen jälkeen Kullberg rupesi harkitsemaan eroa. Tasavallan presidentti pyysi häntä jatkamaan. Sorsa pyysi eroa. Tasavallan presidentti ei myöntänyt hänelle eroa. Markku Puntila, Suomen Pankin johtokunnan jäsen, erosi. He kantoivat vastuun siitä politiikasta, jota oli harjoitettu, ja minä olen täysin vakuuttunut siitä, että ei ollut Väyrysen kanssa sovittua politiikkaa, että ihmiset tavallaan poliittisen virheen jälkeen tai poliittisesti kestämättömään tilanteeseen ajauduttuaan tekivät niin dramaattisia johtopäätöksiä, että jättivät paikkansa käytettäväksi. Jos siitä olisi ollut sopimus Suomen Pankin ja hallituksen välillä, näin he eivät olisi menetelleet eivätkä he olisi olleet niin peräti masentuneita henkilöitä, kuin he sinä päivänä olivat ja käyttäytyivät kyllä häviölle jääneiden miesten tavoin eikä sillä tavalla, että nyt oli toteutunut joku salainen suunnitelma.

Kyllä minä väitän, että tämä devalvaatioajankohta ja prosenttimäärä tehtiin Suomen Pankin aloitteesta silloin, kun se tapahtui, ja siitä Väyrysellä ei ole voinut olla tietoa, niin kuin tässä mietinnössä sanotaan.

Sitten mitä tapahtui sen jälkeen, voidaan lähteä siitä, että Väyrysellä oli vaikutusta devalvaatioprosenttiin. Ehkä me muut olisimme halunneet, ehkä virheellisesti, liian pientä prosenttia sitten, kun me jouduimme siitä prosentista päättämään, ja Väyrynen halusi ehkä omia taustaryhmiään tyydyttääkseen isompaa prosenttia, ja se kanta, se isompi prosentti voitti siinä tilanteessa. Mutta se oli jo uusi tilanne, eikä sitä ollut voitu valmistella ennakolta. Jos me olisimme voineet haluta, me olisimme päättäneet pienemmästä prosentista, ja siihen ei olisi Väyrysellä ollut mitään sananvaltaa. Ei pienintäkään sananvaltaa Väyrysellä ollut siinä tilanteessa,

jossa me olimme päättämässä prosentista. Hallituksen kanta vain tuli tietoon, ja sillä oli vaikutusta tähän devalvaatioprosenttiin. Mutta päätös ei ollut niillä, vaan se prosentin ehdottamispäätös oli Suomen Pankilla. Siinäkin mielessä tämä salajuoni on täysin mahdoton eikä ole kuviteltavissa. Se vaatisi niin monta salajuoneen osallistujaa, että sellaiseen sitomiseen ei kenelläkään ole mahdollisuutta, ja Väyrynen on sen verran kokenut ihminen, että hän ei edes tulisi yrittämään sellaista.

Eli tässä mielessä perustuslakivaliokunnan johtopäätös tilanteesta on aivan oikea, ja myös mietinnössä esitetyt arviot ovat mielestäni oikeita. Ed. Aittoniemen esittämä kritiikki on taas minun mielestäni väärää. Ed. Aittoniemi, tässä esitämme mielipiteitä vapaasti. Mielestäni kritiikki on perusteeton eikä osoita tavallaan tilanteen tajua, että edelleenkin edes säilytetään Väyrysellä tämmöinen teoreettinen mahdollisuus, että hänellä olisi ollut tietoa. Minä kiistän sen teoreettisenkin tiedon mahdollisuuden.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa herra puhemies! Haluan vain paikaltani lyhyesti todeta, että kun on kuunnellut tätä keskustelua ja lukenut perustuslakivaliokunnan ulkopuolisena tämän mietinnön, niin voi todeta, että ed. Lahtisen ja muiden liikkeelle saama muistutus on saanut täydellisen mahalaskun. Kuitenkin on kyse nimenomaan ministerivastuulaista ja erittäin vakavasta oikeudellisesta kysymyksestä. Jäinkin ihmettelemään, kuinka voidaan tällaisten heiniittytasoisten puheiden perusteella käynnistää tällaista menettelyä eduskunnassa.

Yhdynkin ed. M. Laukkasen ja eräiden muiden näkemykseen, että järjestelmässä täytyy olla jotain vikaa, kun voidaan tällaista menettelyä käynnistää, vakavaa oikeudellista kysymystä, heiniittypuheiden perusteella.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Olen niiden puhujien kanssa myös samaa mieltä, että jonkinlaista muuta instituutiota tarvittaisiin näiden asioiden selvittämiseen kuin puhtaasti juridinen. Se on alue, joka on liian suppea eikä anna asiasta oikeaa kuvaa. Varmasti lähes sata prosenttia meidän kaikkien tekemisistä on sellaisia, joita tulisi mitata poliittisella luotettavuudella. Jos ajattelemme jatkossa niitä tärkeitä virkoja, joihin ihmisiä ollaan valitsemassa, niin nimenomaan poliittinen luotettavuus on niissä tärkeintä eikä juridinen. Tässä mielessä tämän tyyppisen keskustelun käyminen tämän tästä eduskunnassa ei varmaan ole hyvä asia.

Toinen asia, mikä perustuslakivaliokunnan ulkopuolisena mietinnön lukijana jää tietysti mieleen, on se, että on varmasti poliittisesti erittäin tärkeää, että jos hyvin tärkeässä asemassa oleva henkilö, kuten esimerkiksi ulkoministeri, antaa sellaista tietoa jollekin, jota vaikka hänellä ei olekaan, niin toisella on syytä uskoa hänellä olevan. Tämä on tietysti asianlaita hyvin monissa muissakin tapauksissa kuin devalvaatiossa.

Ed. Lahtinen: Herra puhemies! Vielä kertauksena, jos joku luki muistutukseni, niin siinä viitattiin kirjalliseen kysymykseen, jonka tein jo helmikuussa ja siihen, että siihen annettu pääministeri Ahon nimissä annettu vastaus oli ala-arvoinen. Siinä ei vastattu mihinkään siitä, mitä kysyin. Kansanedustajalla ei ole paljon välineitä.

Sitten taas väljät syytökset siitä, millä perusteella on lähdetty prosessiin. Tietääkseni Juhantalo-ajojahti lähti kirjassa esitetyistä väitteistä. Marttilan väitteet olivat lähes kaikissa suomalaisissa sanomalehdissä. Minä olen toistuvasti näissä papereissa vain pyytänyt yleisen mielipiteen ja yleisen ilmapiirin vuoksi tarkistamaan, onko näissä perää. Kirjallinen kysymys ei ole oikea väline, sen totesin juuri. Tämä ei ollut oikea väline. Sen ovat muut todenneet, ja minä kunnioitan edelleen perustuslakivaliokuntaa. Jätän nyt ministeri Väyrysen rauhaan, ministerinä ei kukaan ole tehnyt virhettä. Mutta olisi todella helppoa ollu' selvittää tämä asia muilta osin jollain tutkimuksella. Kyllä salamannopeastikin tapahtuvat valuuttasiirrot ja muut ovat jälkeenpäin todistettavissa ja todettavissa, onko tapahtunut, että joku mahdollisesti olisi menetellyt toisella tavalla kuin toiset ja tällä tavalla.

Minä pyydän anteeksi, jos olen poliittisella tavalla väärinkäyttänyt asemaani. Siitä ei ollut kyse, vaan sen takia, että yleinen ilmapiiri ainakin omassa vaalipiirissäni piti tätä vielä vakavampana kuin Juhantalon kymmeniä miljoonia, koska miljardeja on suomalaisilta huijattu.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ed. Markku Laukkanen toi aiemmin esille puheenvuorossaan, että markkinat olivat syyllisiä devalvaatioon ja että markkinat selättivät markan ja Suomen Pankin.

Eivät markkinat ole mikään kasvoton toimija. Näillä markkinoilla toimivat dealerit. Niiden

kaikkien taustalla ovat aina rahavirtoja ohjaavat ja heiluttavat omistajapiirit. Itse hämmästelen sitä, ettei ole yritettykään selvittää, mihin syllytehtaaseen valuuttavirtojen jäljet olivat johtaneet tuona aikana. Kun kuitenkin jokainen valuutan tuonti- ja vientierä on tilastoitu, on selvitettävissä jälkeenkinpäin, ketkä tai mitkä tahot markan tuolloin kaatoivat. Jos tämä selvitys tehtäisiin ja julkaistaisiin, saattaisivat paljastua myös mahdolliset mittatilausdevalvaatioiden tilaajat ja taustavoimat. (Ed. Koskinen: Pankkivaltuusmiehet asialle, ed. Seppänen!)

Ed. Hämäläinen: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan johtopäätös kaikesta on varmaankin oikea. Ministerivastuulain edellyttämää näyttöä ei perustuslakivaliokunnalla eikä meillä kansanedustajillakaan varmasti tässä asiassa ole olemassa. Poliisitutkintakaan tuskin olisi tuonut enempää näyttöä tähän asiaan.

Ed. Aittoniemi herätti kuitenkin kysymyksen siitä, oliko valiokunnan perustelu oikein kirjoitettu. Tämän vuoksi minäkin halusin asiaan muutaman sanan sanoa.

Perustuslakivaliokunta päätyi siihen, että ministeri Väyrynen ei ole voinut tietää devalvaation tapahtumista. Ed. Aittoniemi puolestaan edellytti, että asia olisi ollut parempi ilmaista niin, että ei ole ollut näyttöä siitä. Minä kallistuisin ed. Aittoniemen kannalle myöskin ja olisin ollut tyytyväisempi, jos asia olisi voitu ilmaista näillä sanoilla: ei ole ollut näyttöä siitä.

Valiokunnan tarkastelukulma on perustunut instituutioihin, hallintoon ja niiden tekemiin päätöksiin ja näiden päätösten aikatauluihin. Samanlaiseen tarkastelukulmaan ed. Seppänenkin yllätykseksi täällä tyytyi. Aivan kuten hän kertoi, valtioneuvosto ei ollut tehnyt päätöstä devalvaatiosta, ja uskon, että valtioneuvostossa oli pyrkimystä devalvaation välttämiseen. Suomen Pankin johtokunta ei ollut toki tehnyt päätöstä devalvaatiosta, minusta sekin on aivan uskottavaa, ja Suomen Pankki aivan selvästi pyrki taistelemaan devalvaatiota vastaan.

Mutta aivan kuten täällä on todettu, markkinavoimat selättivät markan. Markkinavoimat eivät ole mikään hahmoton, kasvoton olento. Markkinavoimat ovat meidän suurten yritystemme rahoitusjohtajia. Näillä suurilla yrityksillä voi olla omista lähtökohdistaan ja omista etupyrkimyksistään aivan erilaisia tavoitteita kuin maan hallituksella tai Suomen Pankilla. Joidenkin yritysten etu eri aikoina on voinut olla devalvaation aikaansaaminen.

Sen vuoksi tietenkin on tässä yhteydessä jäänyt toteen näyttämättä, eikä sitä ole tietysti perustuslakivaliokunta kyennytkään näyttämään toteen, onko kenties valtioneuvoston jäsen ollut yhteydessä markkinavoimiin, onko hänellä ollut syytä olettaa, että nämä ns. markkinavoimat, suurten yhtiöiden rahoituspäälliköt näiden suurten yhtiöiden edun nimissä vedättävät markan devalvaatioon. Siinä tämän asian vireille panijat ovat ilmeisesti olleet aivan oikeassa, tämän kaltaisesta näytöstä tietenkin on ollut puhetta. Suomen kansantalous on niin pieni ja Suomen Pankin valuuttavaranto on niin pieni, että pelkästään suomalaisilla yrityksillä niin halutessaan on mahdollisuus saada markka polvilleen. Suomen Pankki ei korkoja nostamallakaan eikä viimeisetkin nappulansa ja viimeisetkin ulkomaisten pankkien vetoavut käyttäen pysty estämään sitä, jos spekulointitilanne syntyy ja valuuttapako syntyy, etteikö markka devalvoituisi. Tästä on meillä kiistatonta näyttöä.

On selvää, että yrityksillä on oikeus suojata omia valuuttalainojaan ja valuuttapakoa syntyy siinäkin tapauksessa. Mutta voidaan myöskin aivan perustellusti kuvitella, että rahoitusjohtajien mielissä liikkuu paljon suuremmat ajatukset ja paljon suuremmat operaatiot kuin yrityksen valuuttalainojen suojaamiset. Voimme hyvin kuvitella, minkälaiset yritykset esimerkiksi devalvaatiosta hyötyvät. Devalvaatiosta hyötyvät esimerkiksi metsätalouden suuryritykset, joiden vienti on ulkomaille, joilla saattaa olla suuria kauppoja ulkomaille, joiden vienti tällä tavoin helpottuu ja vientitulot kasvavat. Tämä on hyvin yksinkertaista päättelyä. Minulla ei ole mahdollisuutta väittää, että näin on tapahtunut eikä myöskään perustuslakivaliokunnalla, mutta ymmärrän, että tämän asian alullepanijat ovat näitä asioita pohdiskelleet ja tämän tyyppisiä yhteyksiä mielessänsä ajatelleet silloin, kun ovat tähän asiaan ryhtyneet.

Sen vuoksi, kun perustuslakivaliokunta ei ole voinut näitä yhteyksiä selvittää — ei valtioneuvoston jäsenten yhteyksiä niihin rahoitusjohtajiin, joilla on käytössään sellaiset varannot, sellaiset pääomat, joilla jopa Suomen markka saadaan polvilleen, jos niin halutaan — sen vuoksi ed. Aittoniemen ajatus siitä, että "ei ole ollut riittävää näyttöä", on minusta huomattavasti enemmän oikeassa kuin tämä valiokunnan muotoilu, että "ei ole voinut tietää". Teoriassa on täysin mahdollista, että on voinut tietää, (Ed. M. Laukkanen: Ed. Hämäläinenkin tiesi!) että sellaisia valuutan liikkeitä tulee tapahtumaan, ja on

ollut mahdollista, että siinä yhteydessä on haluttu ystäviä varottaa. Kukaan meistä ei pysty näitä näyttämään toteen, mutta sen vuoksi totean uudelleen sen, että ed. Aittoniemen muotoilu siitä, että ei ole ollut näyttöä, on tässä tapauksessa minun mielestäni huomattavasti oikeampi.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ihan lyhyesti tästä asiasta, ehkä paikalta kaksi minuuttia ei olisi riittänyt.

Minusta ed. Hämäläisellä oli mielenkiintoinen puheenvuoro nimenomaan silloin, kun pohjaksi otetaan se, että tässä perustuslakivaliokunta on tutkinut ministerivastuulain vastaista menettelyä. Hänhän käytti monta kertaa ilmaisua "voidaan kuvitella", voidaan kuvitella, että määrätyt piirit vedättävät devalvaatioon. Tietysti näin voidaan puhua ja voidaan ajatella, mutta minun mielestäni silloin, kun perustuslakivaliokunta tutkii ja selvittää näin vakavia asioita, ei voida lähteä siitä, että me kuvittelemme jotakin, vaan niihin tosiasioihin, joita valiokunta saa selville, ratkaisun täytyy perustua.

Herra puhemies! Kun perustuslakivaliokunnalla ei ole mahdollisuuksia suorittaa ns. esitutkintaa, niillä henkilöillä, joita siellä kuullaan, ei ole totuudessapysymisvelvollisuutta, jolloin perustuslakivaliokunnan aseet ovat hyvin vähissä. Sen johdosta on vaikea tietysti sanoa, mikä on varmasti totta, mutta kyllä kai meidän on luotettava siihen, mitä esimerkiksi entinen Suomen Pankin pääjohtaja totesi, ja myöskin siihen, mitä valtioneuvoston jäsenet Viinanen ja pääministeri Aho kertoivat, ja myöskin siihen, mitä valiokunnassa oleva pankkivaltuutettu ilmoitti, ja myöskin siihen, mitä kansanedustaja Seppänen täällä omassa puheenvuorossaan esitti.

Tämän johdosta sanonta "tosiasioihin pohjautuvaa tietoa" on tulkittava niin, että me olemme lähteneet siitä, että kun on tehty päätös, että devalvoidaan, niin silloinhan on tosiasioihin perustuvaa tietoa olemassa.

Tietysti, ja valiokunnassakin keskusteltiin hyvin paljon siitä, koko syksyn liikkui erilaisia huhuja. Mutta minun mielestäni, jos entinen ministeri Väyrynen esitteli omia näkemyksiään tuntien markkinavoimia ja suuren rahan omistajia ja liikuttelijoita, keskusteli heidän kanssaan — niinhän meille jokaiselle varmasti on soitettu niihin aikoihin ja kysytty, mitä tiedät, tuleeko devalvaatio, kuinka suuri ja koska se tulee — tämän johdosta perustuslakivaliokunnalla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin kirjoittaa nimenomaan tämä, että ei ole voinut olla tosiasioihin pohjautuvaa tietoa. Eli ne tosiasiat, joita meille esitettiin, olivat sen luontoisia, että silloin kun eräässä maassa oli ollut puhelinyhteys, en muista montako minuuttia se kesti, on tarkat kellonajat ... (Ed. Laine: 14 minuuttia!) — 14 minuuttia, totesi ed. Laine. — Sillä hetkellä ei ole voinut olla tosiasioihin perustuvaa tietoa siitä, että seuraavana päivänä devalvoidaan, kun otetaan pohjaksi se, mitä pankkivaltuutetut kertoivat esimerkiksi siitä, koska heille tuli kutsu kello 8.30 alkavaan pankkivaltuutettujen kokoukseen. Eli niillä keinoilla, mitä perustuslakivaliokunnalla on selvittää, mielestäni meillä ei ollut mahdollisuutta tulla mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin tähän, mihin on päädytty.

Herra puhemies! Kun itse olen ollut mukana selvittämässä muistutuskirjelmää, yhä enemmän ja enemmän olen vakuuttunut siitä, että tällainen järjestelmä ei sovi tähän taloon. Moni on sanonut, muun muassa ed. Aittoniemi, sitä toverituomioistuimeksi. Se on täysin sitä. Vaikka tällainen järjestelmä tavalla tai toisella on, mielestäni on hämmästyttävää se, niin kuin alussa totesin, että kun siellä kuullaan ihmisiä, asiantuntijoita niin sanotusti, jotka ovat periaatteessa usein todistajia, heillä ei ole minkäänlaista totuudessa pysymisen velvollisuutta. Ei tällainen järjestelmä voi toimia, koska silloin voidaan päätyä monta kertaa täysin virheelliseen lopputulokseen. Sen takia meidän pitäisi saada muutettua tätä järjestelmää, jolloin tutkinnan suorittaisi ulkopuolinen henkilö taikka viranomaistaho ja nimenomaan sillä tavoin kuin esitutkinnassa, että on edes jonkinlainen totuudessapysymisvelvollisuus, jolloin ratkaisuissa ja päätösesityksissä, joita tehdään, voidaan suuremmalla todennäköisyyydellä olettaa olevan totuus pohjalla. Perustuslakivaliokunnalle todellakaan ei ole pakko kertoa totuutta. Tämä on suurin ongelma, mitä meillä on.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Vielä tähän substanssiin liittyviä asioita.

Ne, jotka niin sanotusti keinottelevat Suomen markalla, liikuttelevat huomattavia pääomia, joissa on voiton mutta myös tappion mahdollisuus. Se tahtoo unohtua myös, että ei markkaa vastaan käyty taistelu ollut mitään halpaa, vaan eri laskutavoista riippuen voidaan ajatella, että esimerkiksi suojautuminen markan mahdollista devalvaatiota vastaan tuli maksamaan 3—5 miljardia markkaa niille, jotka saivat devalvaatiohyötyjä, sitten kun saivat. Mutta sitä edeltävät tapahtumat olivat miljardien arvoisia niille esi-

merkiksi saamatta jääneinä suomenmarkkaperusteisina korkoina.

Tässä mielessä väärän valuuttakurssin ylläpitäminen ei ole mahdollista markkinavoimia vastaan missään maassa. Siitä olemme syksyn aikana saaneet kokemuksia. Joka tapauksessa me olisimme joutuneet devalvoimaan viimeistään viime syksynä, olisipa tapahtunut edellisenä syksynä mitä tahansa. Meillä ei ollut pienintäkään edellytystä pitää yllä väärää markan arvoa eikä syytä siihen.

Sitten ed. Luukkaisen täällä esittämään kysymykseen, ketkä keinottelivat. Kyllä sitä eräällä tavalla on voitu tutkia ja voidaan havaita, että pääasiassa ne ovat olleet suomalaisia, jotka liikuttelivat rahoja. Siinä on se ongelma, ed. Luukkainen, että suomalaiset pystyvät keinottelemaan markkaa vastaan ulkomaisten pankkien välityksellä. Suomen Pankin tilastoissa suomalaisten ulkomaiden kautta harjoittama keinottelu tulee näkyviin ulkomaisten keinotteluna, siis tilastointimenetelmässä. Tämän takia ne tilastot eivät ole luotettavia. Mielestäni näitä tietoja ei voikaan julkaista sen takia, että ne eivät ole todellisia, koska meillä on kaiken maailman mahdollisuudet käytettävissä alkuperäisen keinottelijan henkilöllisyyden salaamiseen, joista pienin asia ei ole se, että sitä tehdään ulkomailta käsin, esimerkiksi siis suomalaisen yhtiön ulkomaisesta tytäryhtiöstä käsin. Tämän takia kaikki ne tilastot ovat epäluotettavia. Kun tällaisia selvityksiä on tehty, voidaan vain todeta, että ne eivät ole luotettavia. Mutta yleispiirre on kai se, että suomalaiset olivat liikkeellä enemmän kuin ulkomaalaiset. Ulkomailla taas ovat olleet enemmän ulkomaalaiset kuin asianomaisten maiden ihmiset. Ajatellaanpa sijoittaja Sorosia, joka hyökkäsi Englannin puntaa vastaan ja onnistui ja sai sillä tavalla useiden miljardien markkojen voitot. Tältä osin me olimme, silloin kun me toimimme, omien keinottelijoidemme varassa.

Sitten vielä yksi asia, joka tähän asiaan liittyy ja jonka haluaisin tuoda painokkaasti esille, on vastuukysymykset harjoitettavasta politiikasta. Minusta pitäisi tutkia näihin devalvaatiopäätöksiin, ainakin jälkimmäiseen devalvaatiopäätökseen, liittyen, mikä oli kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikön Matti Vuorian osuus siihen, että suomalaiset valtionyhtiöt joutuivat kirjaamaan useiden satojen miljoonien markkojen suuruiset valuuttakurssitappiot tilinpäätöksiinsä sen johdosta, että kauppa- ja teollisuusministeriön edustajat ottivat yhteyttä suomalaisiin valtionyhtiöihin ja sanoivat, että ei saa keinotella markkaa vastaan. Tästä aiheutui ainakin Rautaruukille ja Nesteelle useiden satojen miljoonien markkojen suuruinen tappio, joka huonontaa näiden yhtiöiden tulosta.

Eli kun lähdetään tutkimaan vastuullisia, niin pitäisi myös miettiä sitä, kuinka suuret vahingot kansantaloudelle on aiheutettu toimimalla toisin päin eli kieltämällä markkinoita hallinnollisella määräyksellä ja omistajan sanalla tekemästä jotakin sellaista, joka on järkevää ja viisasta niissä markkinaolosuhteissa. Tässä yhteydessä, jolloin on tullut esille taistelu devalvaation puolesta ja siihen osallistuneet henkilöt, pidän kyllä myös hyvin vastuuttomana kauppa- ja teollisuusministeriön omistajan edustajana harjoittamaa toimintaa, jolla on aiheutettu suomalaisille valtionyhtiöille yhteenlaskettuna ehkä miljardin markan tappio viime vuoden tilinpäätöksissä. Tämän poliittisen vastuun tutkiminen on mielestäni hyvin tärkeä asia. Yllättävän vähällä ovat päässeet ne, jotka tällaiseen valtionyhtiöiden aseman vahingoittamiseen ovat syyllistyneet.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä olen aina pitänyt ed. Seppästä hyvin älykkäänä ihmisenä. Mutta jos kaikki pankkivaltuusmiehet olisivat olleet niin älykkäitä kuin hän antaa ymmärtää, niin minä uskon, että meillä asiat olisivat huomattavasti paremmin tässä yhteiskunnassa. Minulla on yleisesti pankkivaltuusmiehistä hiukan kärjistäen se kuva, että he kävivät Suomen Pankissa syömässä, leimasivat siellä toisten päätökset ja sen jälkeen tulivat televisiokameroiden eteen lausumaan näkemyksiään neljä viisikin päätä yhden kameran tuutissa samanaikaisesti.

Mutta mitä tulee tähän seuraavaan asiaan, niin täytyy aina muistaa myös se, että jos poliitikkoja ja ministereitä vastaan aiheutetaan tämäntyyppisiä aiheettomia asioita, aina on olemassa se mahdollisuus, että katsotaan, kenestä ne ovat lähteneet, ja pyritään asettamaan myös heidät syytteeseen. Ei ketään vastaan voi aiheuttaa perättömiä ilmiantoja, jos kerran sillä tavalla aivan selkeästi tehdään. Tästä asiasta ei ole täällä puhuttu yhtään mitään. Minun mielestäni pitäisi tätäkin puolta katsoa, jos se tehdään tietynlaisen ajojahdin käynnistämisen tarkoituksena. En tarkoita ed. Lahtista. Tarkoitan niitä, jotka aiheuttavat aivan niin kuin Mauno Saari kirjallaan Wegeliuksen osalta Juhantaloa vastaan, jos se olisi ollut perätön, jota asiaa täällä nyt on käsitelty.

Herra puhemies! Lopuksi vielä, perustuslakivaliokunnan olisi pitänyt lausua: Perustuslakivaliokunnan mielestä ei ole olemassa näyttöä sille, että Väyrysellä olisi voinut olla tosiasioihin pohjautuvaa tietoa siitä jne. Vaikka pantaisiin minkälaiset oikeusoppineet nämä minun sanani tässä tarkistamaan ja katsomaan perustuslakivaliokunnan mietintöteksti, olen varma, että he tulevat samalle kannalle kuin allekirjoittanut. Minä olen koko ajan vain moittinut tätä lausumaa. Asiasta olen ollut kokonaan samaa mieltä, että unohdetaan koko juttu.

Ed. M. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Markkinavoimat ovat todellakin yrityksiä, pankkeja, pankkiiriliikkeitä ja niiden takana on henkilöitä, ihmisiä, jotka tekevät niitä päätöksiä, joista seuraa valuuttaliikkeitä ja joista on seurannut myös devalvaatiota, on se sitten hyvä tai huono talouspoliittisesti.

Mutta jos edustajien Lahtinen ja Luukkainen, kuten ymmärsin, tarkoitus oli, että tämän prosessin, siis Väyrysen tapauksen, kautta olisi saatu tutkimus näiden yritysten ja yhtiöiden ja pankkien toiminnasta, te olette kyllä ymmärtäneet ministerivastuulain hengen ja tarkoituksen aivan väärin. Ei ministerivastuulaki ole pankkeja, yrityksiä ja yhtiöitä varten. Niitä varten on aivan toisenlainen oikeudellinen prosessi. Ministerivastuulaki on ministereiden toimintaa varten.

Tätä samaa logiikkaa käyttäen on selvää, että Juhantalon tapauksen kautta meidän pitäisi päästä kiinni SKOPiin ja herra Wegeliuksen toimiin, joka on aiheuttanut omilla toimillaan veronmaksajille 31 miljardin markan laskun. (Ed. Räty: Niin olisikin pitänyt!) Mutta se ei ole ministerivastuulain piiriin kuuluva asia. Se on toinen prosessi, ja niiden asioiden tutkimiselle tarvitaan toisenlainen lähtökohta. En tiedä, mikä se on, mutta joka tapauksessa on selvää, että juuri sitäkin tutkintaa, jota täällä on toivottu, haluttu ja vaadittu, olen lämpimästi kannattamassa. Ne toisivat varmasti erittäin mielenkiintoisia asioita julki siitä, kenellä on ollut vastuu niistä erittäin mittavista taloudellisista tapahtumista, joiden äärellä Suomessa on näinä vuosina oltu.

Ed. Lahtinen: Herra puhemies! Ei tämä väärinymmärretty ollut. Kyllä tarkoitus oli todellakin, että kansan silmissä ministeri Väyrysen asiat tutkitaan. Ne on nyt tutkittu. Mutta olen samaa mieltä siitä ja olen jo aikaisemmin sanonut, että tuntee voimattomuutensa, millä voidaan puuttua niihin asioihin, mitkä tässä sivutaan. Kun nyt nimiltä jo mainittiin näitä markkinavoimia niin kuin suursijoittaja Soros, joka julkisuudessa itsekin sanoo harrastavansa tätä keinottelua, niin olisiko nyt jätettävä ilmaan ajatus, miten esimerkiksi kansanedustajat voisivat selvittää, onko Soroksella sidonnaisuuksia Suomeen, kun hän käy täällä säännöllisesti kuitenkin rahastamassa? Mikä olisi meidän menettelytapamme siinä, että saataisiin tämä asia esille?

Vielä kun yritysmaailma osaltaan tässä mainittiin devalvaatioitten aiheuttajana, niin ainakin pk-yritysten kohdaltahan on sillä tavalla, että kun ne terminoivat valuuttaluottoja, niin totta kai se aiheuttaa valuuttaa kohti painetta. Mutta nämä yritykset parhaimmillaankin pääsevät suunnilleen omilleen. Terminointi on kallista ja useimmiten ne jäävät siinä hiukan tappiolle, mutta tavallaan ne niin kuin palovakuuttavat omaisuutensa, tässä tapauksessa lainansa. Ne eivät ole keinottelijoita. Keinottelijoita ovat ne, jotka sijoittavat markkaan ja myyvät pois, kun katsovat, että aika on otollinen. Jos tällaisille löytyykin ulkomaisia sidonnaisuuksia, niin kun me muutamasta miljoonasta kannamme täällä huolta, niin mikä olisi järjestelmä, että ainakin tiedettäisiin kaikki, miten ulkomaalaiset käyvät meitä viilaamassa linssiin täällä?

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen sanoi, että valuuttatilastot eivät olisi luotettavia. Kyllä kaikki Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen kulkevat valuuttavirrat tilastoituina ovat luotettavia. Mutta se on totta, että niiden lisäksi markkaa voi tietysti nakertaa ulkomailta käsin myös suomalaisten päämiesten toimesta.

Ed. Markku Laukkaselle: Nimeäni ei ole tämän muistutuksen alla, kuten varmasti olette huomannut. Mutta kun täällä on tuotu esille, että Väyrynen on syytön devalvaatioon, niin minusta sitä ei voi todistaa, ennen kuin on selvitetty mahdollisen mittatilausdevalvaation mahdollisuus ja sen mahdolliset taustavoimat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Niinistö ed. Alhon kannattamana ehdottanut, että asia on raukeava.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Niinistön ehdotuksen.

Hyväksytään.

Asia on rauennut.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi kuntien kantokykyluokituksen toimittamisesta vuosiksi 1994 ja 1995

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 64
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Metsämäki: Herra puhemies, herr talman! Valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus tuli voimaan tämän vuoden alusta lukien. Uudistus muutti kuntien valtionosuudet laskennallisiksi perustamiskustannuksia lukuunottamatta. Uudistuksen toteuttamisen yhteydessä kuntien kantokykyluokitus jäädytettiin vuodeksi 1993. Jäädytyksen tarkoituksena oli, että samalla aloitettaisiin koko nykyisen kantokykyluokitusjärjestelmän perusteiden tarkistaminen. Tämä työ oli tarkoitus suorittaa, mikäli olen oikein informoitu, vuoden 1992 aikana. Jostain syystä tämä työ jäi kuitenkin kesken. Kun tarvittavia selvityksiä ei ole saatu aikaiseksi, esittää hallitus nyt uudelleen kantokykyluokituksen jäädyttämistä, tällä kertaa kahdeksi vuodeksi. Tällä kertaa syyksi todetaan tarve saada kokemuksia uudesta valtionosuusjärjestelmästä ja vuosina 1993 ja 1994 toteutetuista ja toteutettavista verojärjestelmien muutoksista.

Kantokykyluokituksen keskeinen tekijä ja vaikuttaja on kunnan veroäyrikertymä. Vaikka systeemiä pyrittäisiin muuttamaankin taikka siitä kokonaan luopumaankin, kuten ylijohtaja Relander on esittänyt, joudutaan kuitenkin rakentamaan uusi systeemi, joka tavalla tai toisella tulee rakentumaan veroäyrikertymän varaan, koska ymmärtääkseni mitään muuta keskeistä muuttujaa, jolla parhaiten kunnan kantokykyluokka saadaan tarkistettua, ei ole kuin veroäyrikertymä.

Monet asiat puhuvat hallituksen esityksessä olevan kahden vuoden jäädytyksen puolesta. Pääoma- ja yritysverotuksella, joka astui voimaan 1.1.1993, on ollut huomattavasti suurempi vaikutus yksittäisten kuntien veroäyrikertymään kuin millään aikaisemmalla uudistuksella pitkään aikaan. Se on myös monessa tapauksessa merkinnyt verotulojen uusjakoa kuntien kesken. Uudistuksen vaikutukset näemme vasta, kun lopullinen verotus vuodelta 1993 on suoritettu. Mikäli verohallituksen tietoihin on uskomista, tulee verotus jälleen kerran myöhästymään ja tiedot saadaan aikaisintaan vuoden 1995 keväällä.

Mikäli kantokykyluokitusuudistus tehtäisiin vuotta 1995 ajatellen normaalisti syksyllä 1994, ei käytettävissä olisi tuoreita verotustietoja, vaan olisimme pakotettuja toimimaan vuoden 1992 verotietojen pohjalta. Ne puolestaan ovat peräisin ajalta ennen pääoma- ja yritysverouudistusta eivätkä anna oikeata kuvaa kuntien taloudellisesta kantokyvystä. Lopputulos perustuisi jälleen kerran olettamuksille, ja sen sortin kuntia koskevaa lainsäädäntöä meillä on viime aikoina ollut aivan tarpeeksi.

Toinen keskeinen asia, joka liittyy kantokykyluokitukseen ja kuntien talouteen, on valtionosuusjärjestelmä. Tämän vuoden alusta voimaan astunut kokonaisuudistus ei ehkä kaikilta osin ollut loppuun asti ajateltu. Otan yhden esimerkin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus on mielestäni liiankin laskennallinen, kun se lähes yksinomaan perustuu asukasmäärään ja ikäjakautumaan. Tämä johtaa siihen, että erityisesti

kaupunkikunnat menettävät lama-aikana matalasuhdanteissa. Kaupunkikunnissa näkyvät ja tuntuvat työttömyyden aiheuttamat toimeentulotukimenot koko karmeudessaan. Toimeentulotukimenojen kasvu on viime vuosina ollut lähes 20 prosenttia vuositasolla. Myös muut laskennalliset menot, jotka aiheutuvat lamakaudesta, lisätään niihin kustannuksiin, jotka ovat laskennallisen valtionosuuden perusteena. Tämä kuntien yhteenlaskettu potti jaetaan koko maahan kaikkien kuntien kesken. Näin myös ne kunnat, joiden kustannukset eivät laman takia ole mainittavasti nousseet, saavat hyödyn siitä, että valtionosuuden perusteena olevat menot muualla maassa ovat nousseet. Mitä suuremmat alueelliset erot, sitä epäoikeudenmukaisemmin se kohtelee eri kuntia. Mielestäni toimeentulotukimenot esittävä kuntakohtainen muuttuja tulisikin ottaa mukaan valtionosuuksien laskentaperusteisiin.

Hyvän kuvan nykyisestä vääristyneestä tilanteesta antaa sisäministeriön tekemä tilasto kuntien käytettävissä olevista tuloista, verotulot per asukas ja kunnan saamat kaikki valtionosuudet. Kun näin tarkastellaan Suomen kuntakenttää, kääntyy perinteinen kuva rikkaista ja köyhistä kunnista päälaelleen ja erot eri kuntien välillä ovat huimaavat. Listan kärjessä komeilevat Pelkosenniemi ja Utsjoki, joilla molemmilla on käytettävissä yli 30 000 markkaa per asukas ja vuosi. Köyhin kunta, Turun ja Porin läänissä oleva Rusko, saa puolestaan tulla toimeen 12 500 markalla per asukas ja vuosi. 150:n tällä tavalla rikkaimman kunnan joukossa on 140 ykkös- tai kakkoskantokykyluokkaan kuuluva kuntaa ja vain 10 muuta kuntaa. Tämä jos mikä kertoo koko kantokykyluokitusjärjestelmän vääristymisestä.

Edellä esittämäni kaksi esimerkkiä puhuvat puolestaan ja antavat kuvan siitä, että ongelmia löytyy edelleenkin koko kunnan ja valtion välisestä systeemistä. Nämä tulee selvittää, jotta tulevat uudistukset voivat rakentua tutkitun ja oikean tiedon pohjalle.

Arvoisa puhemies! Katson, että hallituksen esitys on paikallaan ja on hyvä, että selvitykset tehdään, niin että meillä on tutkittua tietoa, johon voimme uudistuksen tulevaisuudessa perustaa. Katson kuitenkin, että ei aikaa ole hukattavissa, vaan selvitystyö uuden kantokykyluokituslain perusteista ja periaatteista on saatava käyntiin mitä pikimmin, aivan kuten valiokunnan mietintöön sisältyvässä ponsiesityksessäkin on todettu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 52
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 14

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 85
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! En tässä yhteydessä esitä lain hylkäämistä, koska siihen ei ole syytä. Kysymys on vain tarkistuksista vesilaissa. Mutta haluan jälleen kerran tämänkin lain yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että on tehty kosolti erilaisia aloitteita, joilla on pyritty maa- ja metsätalouden ja haja-asutuksen hajakuormituksen vähentämiseen, sen lainsäädännölliseen sääntelemiseen, mutta näistä aloitteista huolimatta hallitus ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin. Useiden tutkijoiden toimesta on tehty selvityksiä ja tutkimuksia, että nimenomaan hajakuormitus on yksittäisenä tekijänä pahin vesis-

töjä pilaava seikka Suomessa tällä hetkellä. Kun lakia jo lyhyen ajan sisällä ollaan toistamiseen muuttamassa, pidän sitä kummallisena, että nimenomaan tähän erittäin merkittävään seikkaan ei tämänkään muutoksen yhteydessä ole haluttu puuttua. Tästä syystä ehdotan, että eduskunta hyväksyisi mietinnön vastalauseessa olevan lausuman, joka kuuluu seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää hallituksen ripeästi huolehtivan vesilain kehittämisestä siten, että maa- ja metsätalouden ja haja-asutuksen kuormituksen vähentämiseksi voitaisiin antaa riittävät määräykset esimerkiksi suojakaistoista, kotieläinten lannan talvilevityskiellosta ja jätevesien kiinteistökohtaisesta puhdistamisesta. Turvetuotanto tulisi puolestaan rinnastaa muuhun maa-ainesten ottoon ja ulottaa maa-aineslaki siihen tai säätää erillinen turvelaki, kuten eduskunta maa-aineslain säätämisen yhteydessä on jo edellyttänyt."

Ed. R a s k : Herra puhemies! Kannatan ed. Myllerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Myller ed. Raskin kannattamana ehdottanut vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Myllerin ehdotus "ei".

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 61 jaa- ja 38 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 99. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 (PNE 4/1992 vp)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 16.28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen